

Astra Nova, 2/2000

Charter, Söderströms 1999
Magnus Londen och Nico Backström

Går folk på det där?

"Charter" (Magnus Londen, Nico Backström) är en bok som fascinerar, kanske rentav mer än resorna den skildrar. Undertecknad har faktiskt aldrig gjort någon charterresa; i varje fall ingen till södern och solen. Några tämligen chartermässiga resor till alpinistparadisen finns dock påsamvetet.

Boken ger mig en diffus lust att resa, att upprepa Londens och Backströms experiment, att helt enkelt kontrollera riktigheten i deras upplevelser och iakttaganden. Kan det verkligen vara sådär? Går folk pådet där? Tycker folk om sånt? Å andra sidan bekräftas mina fördomar -jag visste precis varför charter i solen aldrig lockat mig redan innan jag läste "Charter". Och nu vet jag det ännu mer.

Men ändå Går folk pådet där? Det skulle inte jag göra.

Magnus Londen är en driven och underhållande skribent, en skarp iakttagare och en träffsäker leverantör av detaljer, repliker. Han mår brett och vitt, lika blodfullt ominkastare i Playa del Inglés som om mentalt och själsligt utbombade hotell Libertas i stackars kroatiska Dubrovnik. Människor och miljöer flyter förbi, emellanå lika snabbt som de flyter förbi charterresenären själv, och emellanå stannar vi upp för att studera fenomen som det Kretensiska Yes-Nospråket (*Yes, No, For you, Very nice, Special, Very special*) eller kontrasten mellan det olösliga turistlivet ovan mark i Playa del Inglés och strippbarerna en trappa ner.

Boken är intressant disponerad; första reportaget, det om hälligångorten Malia på Kreta är en rak, okomplicerad skildring av en vistelse, såsom den tedde sig just då Malia återkommer sedan - mellan historiska och sociopolitiska exposéer med Dubrovnik, Playa del Inglés och Marocko som fond - i korta skurar som namnger krogar som finns att besöka längs ortens huvudgata. Det är smart, det ger perspektiv; listorna är inga turistguider, de är manifestationer av det absurda i turismen och vad turismen paradoxalt nog gör med sina resmål. I en av sina texter för Londen ett initierat resonemang med sig själv och läsaren om huruvida turismen förstör det den söker; friden, det genuina, avkopplingen, äventyret, det annorlunda.

Charterturismen som fenomen torde, enligt Londens beskrivningar och egna slutsatser, verka som en av historiens effektivaste likriktare. Allt är likadant överallt, så mycket som möjligt pådestinationen är samma som hemma.

I charterresenärernas värld heter den nordafrikanska medelhavsstranden Sunny Beach. Och det gör den - naturligtvis - i Grekland, Portugal och Turkiet också Nico Backströms bilder ligger också skurvis i boken, samlade i sjok i stället för direkt illustrerande texterna. Det kräver väl mer av läsaren, men det är uppfriskande att en stund vila ögonen påmiljöer och människor man nyss gjort egna, inre bilder av.

Andra sidan av myntet är det relativa välstånd som rika turister har fört med sig till fordom fattiga paradiset världen över. Tusentals fiskelägen längs kuster över hela världen står numera i ständig skugga, kastad av condos, hotell, hotellanläggningar och shoppingcentra. Mängder av turistorter lever gott, i många fall enbart tack vare att främmande människor kommer påbesök en mass med spenderbyxorna på

Londen har uppenbarligen gjort ett imponerande grundjobb, han redovisar ledigt den romerska turismen tusen år före Kristus, och mot bakgrund av sitt besök i Dubrovnik — bokens allvarligaste och enligt mig mest finstämda skildring — reder han (äntligen) ut turerna kring 1990-talets krig på Balkan. Ömsom ytliga skeenden, ömsom resonerande, faktaspäckade utsvävningar kombineras med Londens reflektioner kring ditt och datt: småbarnsföräldrarnas sömnbrist, att bosätta sig i främmande land, svenska uteliggare i södern. Vad det har med charter att göra?

Inget, trodde jag. Men det har det. Efter läsningen, och lite eftertanke, står det tydligt att turismen, resandet, upplevandet som det ter sig i chartersammanhang (och särskilt då mot bakgrund av resandets proportioner, charterindustrins storlek) har en genomgripande effekt på nationella kulturer, på människors levnadsvillkor på båda sidor kring skramsstånden på världens alla solkuster, på folkens bild av varandra och relationer till varandra. Det sägs att IT ska göra världen mindre, ja, men det är redan gjort. Och det var charter som gjorde det.

Londen och Backström har alltså lyckats skapa ett stycke elegant, rejält genomarbetad, tänkvärd och underhållande läsning och tittning.

Ja, ursäkta klichén, "tänkvärd och underhållande". Men det är precis vad "Charter" är. Jag själv, till exempel, förstår efter att ha läst boken något bättre varför min gode vän, normalt en mycket sansad person med god smak och sinne för subtila värden i livet, envisades med att under en hel sensommar bära en trasig halmhatt med texten "Algarve" i pannan. Han hade köpt den på charter i Algarve. Köpt konceptet.

Går folk på det där?

Ja, det gör de. Därför att de så oerhört gärna vill det.

Såskratta gärna när du läser Londens skildring av "den uråldriga, primitiva Berberdansen", där turbanklädda Marockaner lunkar fram och tillbaka och omväxlande ropar "Hej på dig din gamle galosch" till svenskarna och "Mitä kuuluu, kukkuluuruu" till finländarna. Men tro inte för ett ögonblick att du inte skulle delta i den primitiva dansen.

Jesper Sahlin

Copywriter, 30 år, bosatt i Lund